

ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА СПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Якісні зміни у розвитку економіки можуть відбутися лише за умов створення середовища підтримки ініціативних дій учасників інноваційного процесу, спрямованих на вирішення виробничих, комерційних та соціально-економічних завдань. Проблема формування конкурентоспроможного інноваційного потенціалу розвитку вітчизняних підприємств полягає у створенні умов для успішної комерціалізації результатів наукових розробок, що передбачає активну інноваційну діяльність підприємств за рахунок налагодження відносин з науковим та дослідницьким сектором. На жаль, в нашій країні таке середовище не створене. Внаслідок невідповідності реального і бажаного стану інноваційної активності економіка розвивається переважно екстенсивним шляхом за рахунок залучення додаткових ресурсів і недостатньо ефективного їх використання.

У сучасних умовах розвивати бізнес слід таким чином, щоб він був здатним вигравати від змін, які відбуваються в конкурентному середовищі. Основу для прийняття обґрунтованих економічних рішень суб'єктами господарювання забезпечує включення споживача у процес створення вартості. Сучасна формула успішного ведення бізнесу передбачає його функціональну залежність від рівня взаємовідносин зі споживачем та від величини спільно сформованої вартості. Це вимагає постійного переосмислення бізнес-ідей і шляхів їх реалізації, розвиток якісно нових відносин зі всіма зацікавленими сторонами. У результаті відбувається трансформація підходів до творення цінностей на основі процесу спільного взаємоузгодженого сприйняття інновацій компаніями і споживачами. Спільне творення цінностей можливе за умов сприятливого середовища сприйняття інновацій і високої інноваційної культури. Це передбачає формування сприятливого інвестиційного клімату для інновацій з допомогою нових методів управління інноваційним процесом на основі діалогу, адекватного оцінювання ризику, налагодження партнерських відносин сторін.

Основним завданням стратегічного розвитку підприємства стає надання споживачу особливої (унікальної) вартості, що створює конкурентні переваги на ринку, які формуються за рахунок прихильності споживачів до пропонованих продуктів і послуг. У результаті бізнес-система набуває мережевих форм, що дозволяє оперативно враховувати інтереси сторін.

Бізнес-середовище має створити умови для гармонійного поєднання інтересів споживачів, підприємств, постачальників, конкурентів та інших сторін, які взаємодіють з ним. І саме ці спільні інтереси мають визначати взаємовідносини сторін, а отже і способи досягнення поставлених цілей розвитку, організаційні структури управління, територіальне розміщення виробництва тощо. Найкраще у нинішніх умовах із подібними завданнями справляються такі мережеві структури як кластери. Для формування належного інституційного середовища, яке інтегрує окремі компоненти національної інноваційної системи за рахунок створення організаційних структур підтримки і стимулювання інноваційної діяльності слід надавати підтримку створенню ефективних мережевих виробничих систем інноваційної спрямованості, а для ефективного здійснення всього циклу інноваційної діяльності від генерації ідеї до отримання економічного ефекту від нововведення створювати саме інноваційні кластери.

Діяльність інноваційних кластерів спрямована на створення нових видів продуктів з довготерміновими конкурентними перевагами. Даний вид кластерів сприяє формуванню необхідної науково-технічної бази для подальшого нарощування відповідних переваг. Ефективність трансформаційних процесів при цьому можна оцінити за підвищенням рівня конкурентоспроможності регіону і національної економіки, яке відображається у зростанні доданої вартості, прибутковості діяльності та грошових потоків новостворених структур.

Для успішного здійснення трансформаційних процесів в економіці варто використати зарубіжний досвід. Так, у Європі здійснюється ряд масштабних програм та проектів із розвитку кластерних мереж. Наприклад, проект CLUNET INNO-Net передбачав налагодження плідної та інтенсивної співпраці між кластерами. Інноваційні проекти розвитку кластерних мереж в ЄС дозволяють сформувати сприятливе середовище підтримки діяльності кластерів за рахунок посилення процесів транснаціоналізації, трансферу передових технологій і знань. Дане середовище має бути відкритим для інновацій і передового досвіду, що передбачає моделювання варіантів розвитку відповідних процесів у різних сферах діяльності з метою досягнення поставлених цілей. Підтримка інноваційних процесів у кластері, має базуватися, зокрема, на різних формах інвестування у нові технології, продукти і науково-технічні розробки, проектуванні та введенні нових потужностей, налагодженні співробітництва з учасниками інноваційного процесу у процесі трансферу технологій.

До умов забезпечення ефективного трансферу технологій відносяться наявність фахового і досвідченого експертного середовища та відкритість доступу до нього, а також розвиненість венчурного (ризикового) інноваційного бізнесу та мережі бізнес-ангелів.

Інноваційний розвиток регіонів України потребує збільшення обсягів фінансування науки, особливо прикладних науково-дослідних робіт та інших складових науково-технічного циклу. Важливим завданням інноваційної політики є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів. Умовою інноваційного розвитку економіки є реальний вплив освіти й науки на суспільне життя, що мало б відобразитися у процесі формування оптимальних пропорцій між окремими складовими науково-технічного циклу. Так вкладення у наукові дослідження і розробки закладають основи для формування потенціалу розвитку на наступних етапах інноваційного циклу. Успішно вирішувати завдання інноваційного розвитку у сучасних умовах під силу, як правило, лише таким комплексним структурам як кластери, зокрема, інноваційного типу, які забезпечують можливості для оптимального поєднання різних стадій інноваційного циклу, формування сприятливого середовища для успішної реалізації інноваційних проектів з метою досягнення поставлених цілей розвитку економіки. Кластери закладають основу для інтенсифікації процесів генерації ідей, обміну інформацією та розширюють можливості практичного використання передового досвіду, що знижує вартість трансакцій, зменшує витрати часу на прийняття рішень. Досягнення переваг в умовах взаємозалежності дій конкурентів на ринку здійснюється шляхом коригування чи зміни стратегії. Для забезпечення конкурентних переваг слід реалізовувати ефективну цінову політику, пропонувати нові конкурентоспроможні продукти, більшу увагу приділяти матеріалом та енергозбереженню, наданню сервісних послуг, налагодженню відносин із споживачами.

Ще донедавна конкуренція розглядалася переважно як битва, в якій «переможець отримує все». Зараз дії компаній оцінюють як з позицій конкуренції, так і співробітництва. Стратегічний процес перетворюється на процес інновацій і відкриттів. Замість пошуку шляхів збалансування можливостей розвитку і ресурсів компанії беруть на озброєння ідею підприємництва, коли навмисне створюються невідповідності між ресурсами та прагненнями компанії. При цьому мета буде досягнута не зменшенням ресурсів, а внаслідок втілення амбіційних планів компанії.

Важливою рисою сучасних промислово-інноваційних кластерів є поєднання конкуренції і кооперації (співконкуренція), коли підприємства одночасно співробітничать і суперничають один з одним. Конкуренція відбувається на ринках товарів і факторів виробництва, а спільні дії – у процесі освоєння нових ринків і технологій. Активізація інноваційних процесів можлива за умов достатнього платоспроможного попиту на результати НДДКР з боку реального сектору економіки, що вимагає стабілізації фінансової системи, забезпечення передбачуваності науково-технічної політики країни та максимального сприяння інноваційному бізнесу. При цьому учасники інноваційного процесу мають бути вмотивовані зосереджувати увагу на тих інноваціях, які спроможні докорінно змінити нераціональну структуру вітчизняної економіки за рахунок переорієнтації потоків капіталу у перспективні високотехнологічні виробництва.